

## Exempelutlåtande för barn (ADHD)

### Frågeställning

Neuropsykiatrisk utredning med frågeställning ADHD och begåvningsnivå?

### Utredningsperiod

20230801-20230907.

### Bakgrund till utredning

Inkommer till remiss från BUP som steg-1 utredning. I steg-1 utredningen bedömdes det som motiverat med en mer fördjupad utredning, inkluderande utvidgad psykologisk bedömning för ställningstagande till ADHD och bedömning avseende begåvningsnivå.

### Metod

Utredningen innefattade psykologisk bedömning, barnpsykiatrisk bedömning och anamnestisk intervju med föräldrar. Föräldrar och skolpersonal har fyllt i skattningsformulären ABAS-3, BREIF-2, SRS-2. Föräldrar har även fyllt i formuläret RCADS. Skattningsformulären Becks ungdomsskalor, BREIF-2 och RCADS har också använts som underlag i intervju med Anton. Skola har inkommit med underlag med information om fungerande i skolmiljö genom skriftligt underlag och skolpedagogintervju. Testinstrumenten i utredningen inkluderar WISC-V (allmän begåvningsstest), ADOS-2, (bedömning av social kommunikation) och CPT-3 (datoriserat uppmärksamhetstest). Utredningen inbegriper även genomgång av journal, ACE-intervju (halvstrukturerad intervju för diagnostisering av ADHD) med föräldrar och övriga observationer.

### Ärftlighet

Storebror med ADHD-diagnos och halvbror med ADHD samt Tourettes.

### Aktuellt

Anton har svårt att koncentrera sig på lektioner, är lätt distraherad och har svårt att återgå till arbetet om han blivit störd. Han ligger ofta efter i skolarbetet och har svårt att uppnå målen i vissa ämnen. Svårigheterna i skolan har resulterat i att han ofta uttrycker att han inte vill gå dit och känner starkt motstånd till skolarbetet. Anton har ett växlande humör och vid minsta motgång reagerar han ofta kraftigt och blir påtagligt ledsen. Han är allmänt motivationsstyrd och kravkänslig i de flesta vardagliga sammanhang. Symtomen har förekommit sedan mellanstadiet men har genomgående uppväxten varit ett "intensivt barn". Han kan lätt förlora intresse för fritidsaktiviteter men kan samtidigt i perioder bli uppslukad av vissa specifika intresseområden.

## Utvecklingsanamnes

### FAMILJ:

Modern bor tillsammans med ny sambo (bonuspappa) som träffades när Anton var ca tre år gammal, och storebror (14 år gammal). Modern och sambon har ett gemensamt barn (lillasyster 6 år). Anton har kontakt med biologisk fader som han träffar regelbundet men modern har egen vårdnad. Finns även en halvbror på faderns sida (24 år gammal). Relationen mellan modern och biologisk fader är välfungerande. Framkommer ingen information om missbruk eller våld i hemmet.

### GRAVIDITET OCH FÖRLOSSNING:

Graviditeten var fullgången och komplikationsfri. Anton föddes genom vaginal förlossning. I samband med förlossningen fick han en fraktur/spricka på nyckelbenet. I övrigt var han fullt frisk när han kom.

### TIDIG UTVECKLING:

Anton blev torr dag- och nattetid vid tre års ålder. Han började äta själv vid ca ett års ålder och klä på- och av sig själv från ca tre års ålder. När han var fem år gammal bekräftades att han hade ett lindrigt synfel som han har fått glasögon för. Han har under senare delen av uppväxten haft återkommande problem med halsont och magont, vilket han inte utretts för men symtomen förstås till viss del som psykosomatiska symtom.

### MOTORISK UTVECKLING:

Anton började gå utan stöd vid ca ett års ålder. Han har god koordination och balans. Det har alltid varit enkelt för honom att lära sig nya motoriska färdigheter. Han lärde sig cykla vid ca fem års ålder. Han har inga problem med att kasta eller fånga boll och kan springa snabbt och smidigt. Han har inte haft några problem med att delta i lagidrott. Anton har i äldre ålder börjat vissa upprepande vokala beteenden (olika former av ljud) som modern upplever som ofrivilliga/automatiska. Han är högerhänt och har en dålig handstil när han skriver. I övrigt framkommer inget avvikande avseende han finmotorik.

### FÖRSKOLA:

Anton började på förskola när han var ett år gammal, där han trivdes och var välfungerande. Han lekte med andra jämnåriga och tyckte om att bygga lego och kojor. Uppstod inga svårigheter i samband med övergången till förskoleklass.

### SKOLGÅNG:

Anton började förskoleklass på X där han gick fram till årskurs sex. Finns ingen misstanke om läs- eller skrivsvårigheter men han har alltid ogillat att göra läxor. Anton är allmänbildad och behövde inte anstränga sig för att klara av skolarbetet fram till årskurs sex. I högstadiet har det däremot blivit allt svårare för pojken att prestera i skolan till följd av ökade krav. När han inte förmår att upprätthålla koncentrationen börjar han prata med andra kamrater i klassrummet. Det är även svårt för Anton att organisera och strukturera sitt skolarbete. Han har ofta inte koll på vad han behöver göra och lämnar många gånger in skolarbete försent. Detta leder till att upplever att han misslyckas och gör honom mindre motiverad till skolan. Han deltar som förväntat i ämnen såsom skolidrotten, slöjd och bild.

#### KONCENTRATION:

Anton är känslig för yttre störningsmoment i vissa sammanhang, såsom skolan. Han störs lätt av ljud och andras samtal eller om någon går in i rummet. Han kan däremot upprätthålla fokus i situationer där han känner intresse för det han gör, såsom jakt. Han verkar ofta inte lyssna på det som sägs till honom och reagerar ibland inte på det andra säger till honom. Han har svårt att komma igång med uppgifter, exempelvis läxor och vardagssysslor och skjuter ofta på uppgifter som behöver göras. Han vill gärna ha hjälp av föräldrar med vardagssysslor, såsom att städa sitt rum. Anton glömmar ibland föremål som han behöver till vissa aktiviteter och har svårt att komma ihåg vad han förlägger föremål.

#### AKTIVITETSGRAD:

Anton är ofta snabb och slarvig i det han gör, exempelvis skoluppgifter. Han har alltid haft svårt att sitta still och skakar ofta med benen. Han är ofta rastlös, vill gärna ha saker att göra och blir lätt uttråkad om han inte har någon att leka/vara med. Han kan ofta avbryta andra i samtal och blir lätt otålig.

#### IMPULSIVITET:

Anton är "snabb i tanken", vilket leder till ogenomtänkta handlingar. Han har svårt att upprätthålla en röd tråd i samtal och kan snabbt skifta mellan samtalsämnen. Han skiftar snabbt i sitt humör, kan plötsligt bli påtagligt ledsen och börja gråta.

#### INLÄRNING, FÖRSTÅELSE OCH MINNESFUNKTION:

Anton har inga problem med lokalsinnet, har förmåga att förstå/läsa karta och kan åka kollektivtrafik själv. Det är ibland svårt för honom att veta hur lång tid han har på sig men kan för det mest passa tider. Han kan skynda sig vid behov, förutom när han äter. Han lärde sig klockan när han gick i årskurs fem. Han förstår humor och förstår konceptet av ironi. Han ritar utan förebild och kan bygga samt konstruera. Anton har svårt att komma ihåg vad som precis som sagts till honom. Han är ofta glömsk, han lägger ifrån sig föremål och kommer inte ihåg vart han lagt dem. Har haft svårt att komma ihåg multiplikationstabellen och har svårt att komma ihåg långa instruktioner.

#### PLANERING OCH ORGANISATIONSFÖRMÅGA:

Det är ibland svårt för Anton att planera utförandet av aktiviteter på egen hand även om det är en aktivitet som han har bestämt, kan behöva hjälp av föräldrar för att komma igång. Exempelvis om han ska packa inför att han ska sova över hos en kompis. Han är allmänt luststyrd, så fort han behöver göra något som inte är av hans intresse uppvisar han motstånd. Han kan ta fram saker som han behöver till olika aktiviteter men modern hjälper honom ofta med det. Han kan för det mesta genomföra handlingar i flera led men behöver visst stöd och hjälp från vuxna för att komma vidare i det han håller på med. Han kan inte hålla ordning på sitt rum, han vet hur man städar men har svårt att veta vart han ska börja. Han kan inte planera ekonomiskt och köper saker impulsivt. Han kan däremot planera sin fritid själv, bestämmer träff/aktiviteter med kompisar på egen hand.

#### SJÄLVREGLERING:

Det har inte varit några problem med nattning under uppväxten och han var lättröstad som bebis. Han kan på egen hand gå och lägga på kvällen men vill gärna ha sällskap av modern när han somnar. Anton ammadades i fem månader, tog sedan flaska och gick över till fast föda

utan problem. Han åt varierat med god aptit fram tills mellanstadiet, sedan dess har han blivit något selektiv i maten.

#### ADL (aktiviteter i dagliga livet):

Behöver fortfarande ibland påminnelser om att han ska duscha. Kan hjälpa till med vardagssysslor på uppmaning föräldrar i hemmet.

#### KOMMUNIKATION:

Anton började tala mellan vid ca ett års ålder. Det har inte förekommit några inga avvikelser avseende pojken talutveckling eller i det tidiga samspelet. Modern upplever inget avvikande avseende ögonkontakt och kroppsspråk. Han talar tydligt, utan att staka sig och har ett gott ordförråd.

#### SOCIAL INTERAKTION:

Anton har genomgående under uppväxten varit intresserad av både andra barn och vuxna. Han har lekt både låtsas- och rollek under uppväxten. Han kan leka med barn i alla åldrar men leker helst med jämnåriga. Anton har lätt för att bli uppslukad av olika intresseområden, såsom bowling, fiske och jakt. Han har förmåga att läsa av andras ansiktsuttryck, läser av andra korrekt och reagera med socialt gensvar på ett adekvat vis. Han kan sätta sig in andras perspektiv och kan resonera om händelser till viss del. Han har ibland svårt att ta hänsyn till sina lillasysters ålder i samspel och lek, vilket gör att han kan gå över styr och har svårt att känna av hennes gränser. I vissa sammanhang kan han uttrycka att han känner sig orättvist behandlad i relation till sin syster. Kan vara ömsesidig i umgänge med kompisar och kan anpassa sig efter andras önskemål och behov. Han har förmåga att förstå hur andra människor kommer att handla och förstår oftast avsikten bakom andras beteenden. Han vet hur han ska bete sig i de flesta sociala situationer, vet oftast vad som är lämpligt eller olämpligt att säga eller göra. Han har förmåga att göra sina egna känslor begripliga för andra och han har genomgående under livet kunnat skaffa och bibehålla vänskapsrelationer. Idag umgås han med jämnåriga flera gånger i veckan. Han umgås mest med särskilt en nära vän men har flera andra kamrater som han känner från skolan. Har inga problem med att delta i gruppaktiviteter.

#### OFLEXIBLA/REPETITIVA BETEENDEN OCH INTRESSEN:

Anton kan i perioder fastna vissa sysselsättningar och intresseområden. Han är inte rutinbunden och är inte känslig för förändringar. Han kan ibland göra vissa upprepande ljud och upprepa vissa fraser (ex. låttexter eller uttryck), dessa beteenden är inte tvångsmässiga i sin karaktär. Han tenderar att ibland fastna i en negativ attityd (framför allt kopplat till skolan). Försöker oftast komma ur olika kravsituationer och uttrycker starkt motstånd i dessa sammanhang men gör alltid det han blivit ombedd att göra tillslut.

#### PSYKIATRISK ANAMNES:

Anton har sedan han började högstadiet känt ångest inför skolstart efter lov. I skolsammanhang har han ett nedsatt självförtroende och dålig självbild, känner sig ofta som "sämre" än sin jämnåriga. Han kan ibland uppfattas som olycklig och ledsen med anledning av svårigheterna i skolan och kan uttrycka att han känner sig värdelös när han inte klarar av skolarbetet. Har inte uttalat att han vill skada sig själv eller att han inte vill leva. Förekommer ingen kännedom om trauma.

## Information från (för)skola :

Information från skolan baseras på skolpedagogintervju med klassmentor X från X och skriftligt underlag rörande skolsituationen. Anton beskrivs som mycket vänlig, allmänbildad och trevlig i sitt bemötande men har svårt att se konsekvenserna av sina egna handlingar. Skolpersonal upplever att hans problem i undervisningen har en negativ inverkan på hans psykiska mående vilket skola anser är en orsak till hans skolfrånvaro.

Hans främsta bekymmer i skolan är att han har svårt att upprätthålla koncentrationen på lektioner och bristande motivation, han är lätt distraherad och försvinner ofta iväg i tankarna. Han vill ofta bli klar snabbt, vilken resulterar i slarvfel. Anton har svårt att sitta still och verkar rastlös på lektioner. Han pratar ofta med andra kamrater och lämnar sin plats i klassrummet upprepade gånger. Klassmentorn har däremot svårt att avgöra om hans bristande fokus i grunden handlar om att han upplever uppgifterna som för svåra eller om det rör sig om problem med nedsatt uthållighet. Han glömmer ofta det han behöver för aktiviteter eller uppgifter såsom Ipad, penna och böcker. Han kan också ha svårt att komma ihåg vad det var han skulle göra. Idag har Anton vissa anpassningar såsom särskild placering och har tillgång till specialundervisning i matematiken. Pedagogerna ser även till att hjälpa honom extra med igångsättning genom att "checka in" med honom. Han fungerar bättre när han får enskilt stöd från pedagoger och har möjlighet att dela upp uppgifter i steg.

Anton är något omogen i sitt sätt att uttrycka sig, jämfört med andra jämnåriga. Skolpersonalen misstänker inga läs- eller skrivsvårigheter men Anton har ändå svårt att uppnå godkänt inom ämnen som svenska och engelska, vilket tycks bero på hans låga motivation att prestera inom dessa ämnen. Det är svårare för Anton att ta in och följa skriftlig information jämfört med muntliga. Han fungerar relativt väl i gruppsammanhang, men i grupper där han känner sig mindre trygg och inte känner de andra eleverna bra kan han bete sig flamsigt. I kravsituationer försöker han många gånger undvika det han ombetts att göra. Anton ogillar förändringar i skolan, men reagerar aldrig negativt i stunden däremot kan plötsliga förändringar bidra till att han stannar hemma nästa dag.

Han är välfungerande i samspel med andra barn men har svårt att säga nej och låter ofta andra bestämma. Han har flera kamrater som han umgås med på rasterna. Skolpersonal har svårt att svara på huruvida Anton kan sätta sig in andras perspektiv. Det uppstår ibland missförstånd i kontakten med andra jämnåriga. Han kan vara flamsig, har ibland svårt respektera andras gränser och vet inte när han ska sluta. Han har svårt med turtagning och är ofta otålig i samtal. Anton reagerar också ofta negativt på feedback från pedagoger. Det kan vara svårt att läsa av honom eftersom han främst har ett neutralt ansiktsuttryck men uppfattas för det mesta som glad. Skolpersonal tycker att han ger sparsam ögonkontakt och de observerat att Anton ibland blinkar hårt.

## Fungerande i utredningssituationen

Anton var till en början av besöket blyg och osäker i kontakten med testledare. Han var följsam och förstod instruktioner relativt väl under testningen. Han arbetade systematiskt och tog sig an testen som en utmaning. Anton blev ibland uppgiven vid svårare uppgifter. Han arbetade självständigt och korrigerade vid vissa tillfällen felaktiga svar. Han hade ett växlande arbetstempo, under deltesten Visuella pussel och Matriser svarade han påtagligt snabbt medan han arbetar långsammare under deltesten Symbolletning och Kodning. Anton hade förmåga att upprätthålla koncentrationen genomgående under testtillfället med WISC-V, vilket inkluderade två kortare pauser. Han gav ibland spontana kommentarer som rörde testsituationen. Han hade svårt att svara på följdfrågor under de verbala deltesten. I övrigt framkom inget avvikande avseende språk eller tal. Han använde ett korrekt penngrepp och hans huvud- och handrörelser verkade koordinerade.

## Testresultat

### Allmän kognitiv funktion

Bedömningen av Antons allmänna kognitiva begåvningsnivå baseras på testresultatet från WISC-V (Wechsler Intelligence Scale for Children Fifth Edition). WISC-V är ett allmänt begåvningstest för barn och ungdomar, 6-16 år. Skalans medelvärde är IK-poäng 100 och genomsnittsvariationen 85-115. Resultaten presenteras med 95% konfidensintervall (KI), dvs. det spann inom vilket barnets faktiska förmåga med högsta sannolikhet befinner sig. Resultaten delas in i fem primära områden, så kallade index. Dessa är verbalt index, visuospatialt index, fluid index, arbetsminnesindex och snabbhetsindex. De tre första delskalorna avser grundläggande kognitiva färdigheter medan de senare kan sägas ge mått för stödsystem som behövs för att ta in information, bearbeta den och uttrycka den på ett ändamålsenligt sätt. Resultatet från testningen visar att Anton har en ojämn begåvningsprofil med skillnader mellan och inom delskalorna. Hans sammantagna poäng ligger inom genomsnittets nedre del, HIK: 85 (KI: 80-92, percentil: 16). Genom att exkludera poängen från delskalorna Arbetsminne och Snabbhet ges ett värde på Kognitivt resursindex där Anton får en totalpoäng som också hamnar inom genomsnittets nedre del.

### Verbalt index

Testresultatet på delskalan som mäter språklig funktion hamnar inom genomsnittets nedre del (KI: 79-96). Delskalan syftar till att mäta förmågor såsom verbal framhämtning av information, förståelse av verbal information, att resonera kring verbala begrepp och att effektivt verbalt kommunicera tankar samt idéer. Deltesten som ingår i indexet är Likheter och Ordförråd. På deltestet Likheter får pojken ett resultat klart under genomsnittet och på deltestet Ordförråd får han en genomsnittlig poäng. Utöver de verbala deltesten som ingår i indexet, administrerades även deltesten Information och Förståelse. Information syftar till att mäta förmåga att tillägna sig, minnas och återge allmänbildningskunskap och Förståelse avser att mäta verbal förståelse och uttrycksförmåga samt förmåga att dra slutsatser utifrån erfarenheter. På båda dessa deltest presterar Anton genomsnittligt.

## Visuospatialt index

Delskalan består av deltesten Blockmönster och Visuella pussel och avser att mäta förmågor såsom att uppmärksamma visuella detaljer, visuell bearbetningsförmåga och att analysera förhållandet mellan helheten och dess delar. Deltestet Visuella pussel utgör en styrka hos honom. Sammantaget får Anton ett genomsnittligt resultat på delskalan (KI: 91-109).

## Fluid Index

På delskalan som mäter abstrakt- och logiskt tänkande, får Anton ett resultat som hamnar inom genomsnittets nedre del (KI: 81-97). Delskalan ger bland annat mått på icke-verbal problemlösningsförmåga, förmåga att dra slutsatser och att kunna se mönster/samband. Deltesten som ingår i delskalan är Matriser och Figurvikter och det är en ovanligt stor skillnad mellan poängen på deltesten. På Matriser får Anton sin högsta poäng från testningen som hamnar inom genomsnittets övre del och deltestet utgör en styrka hos honom. På Figurvikter presterar han däremot betydligt under genomsnittet och deltestet utgör en svaghet hos honom.

## Arbetsminnesindex

Delskalan avser att mäta arbetsminnets kapacitet, vilket inkluderar förmågan att registrera och bibehålla samt bearbeta enkel visuell samt auditiv information och ställer krav på uppmärksamhetsförmågan. Anton får ett genomsnittligt resultat delskalan (KI:KI: 90-105) men resultatet skiljer sig mellan deltesten. Deltesten som ingår i indexet är Sifferrepetition och Bildminne, på Sifferrepetition hamnar hans poäng inom genomsnittets övre del, och utgör en styrka hos honom medan han på deltestet Bildminne får ett resultat inom genomsnittets nedre del.

## Snabbhetsindex

Detta index ger mått på visuell avsökningsförmåga och diskrimineringsförmåga vilket kräver koordination mellan huvud-, ögon- och handrörelser samt uppmärksamhetsförmåga. Här får Anton ett sammantaget resultat som hamnar klart under genomsnittet (KI: 69-87) och hela indexet utgör en svaghet hos honom.

## Kommunikativt samspel

### Bedömning med ADOS-2

ADOS-2 är en strukturerad observation av socialt samspel, kommunikation, stereotypa beteenden och begränsade intressen. Svårigheter inom dessa områden är vanliga vid autism. Observationen bedöms enligt en algoritm som ger poäng för möjliga tecken på autism. Anton får ett sammantaget resultat som inte överskrider ADOS-klassifikation för autism. Anton använder meningar på ett i stort sett korrekt sätt. Ger vid flera tillfällen spontant information och kommenterar och intresserar sig för testledarens erfarenheter på ett adekvat sätt. Han kan på ett rimligt sätt redogöra för en längre egen redogörelse för en specifik händelse och rutinhändelse. Konversationen flyter i stort och bygger vidare på

testledaren dialog. Anton använder enbart beskrivande gester under demonstrationsuppgift och men använder stundtals emfatiska gester. Ögonkontakten är sparsam men modulerad. Han riktar en del ansiktsuttryck gentemot testledaren, men med något begränsad variation och omfattning. Han visar glädje gentemot testledaren vid några tillfällen och kommunicerar viss förståelse för andras upplevelser och känslor. Anton visar insikt vad gäller flera typiska sociala relationer och sin egen roll i relationen vid åtminstone ett tillfälle. Han ger adekvat socialt gensvar och tar adekvata sociala initiativ i samspelet med undertecknad. Ger adekvat ömsesidig social kommunikation och adekvat interaktion men som är något begränsad i omfattning.

#### Uppmärksamhet/impulsivitet

CPT-3 (The Conners Continuous Performance Test 3rd Edition):

Är ett datoriserat uppmärksamhetstest. Det sammantagna resultatet indikerar att Anton har problem med ouppmärksamhet (stark indikation) och impulsivitet (viss indikation) som är förknippat med tillstånd som ADHD.

#### Skattningsformulär

ABAS 3 (Adaptive Behavior Assessment System, Third Edition): Är ett skattningsformulär för att bedöma en individs adaptiva färdigheter, det vill säga färdigheter som behövs för att fungera i vardagen och skattas av föräldrar och skolpedagog. Föräldrar skattar Antons generella adaptiva förmåga som lågt och skattar hans adaptiva förmågor som lägre jämfört med jämnåriga inom samtliga funktionsområden (Kognitiv domän, Social domän och Praktisk domän). Skolpersonal skattar Antons generella adaptiva som mycket lågt och skattar att det framför allt föreligger problem med funktion avseende kognitiva och praktiska färdigheter.

Becks ungdomsskalor:

Beck ungdomsskalor är ett självskattningsinstrument för bedömning av emotionell och social problematik hos barn och ungdomar. Instrumentet utgörs av de fem delskalorna Depression, Ångest Ilska, Normbrytande beteende och Självbild. Antons skattningar visar på genomsnittliga poäng på samtliga delskalor.

BREIF-2 Behavior Rating Inventory of Executive Function – Second Edition): är en skattningskala för bedömning av exekutiva funktioner hos barn och ungdomar i hem- och skolmiljö och skattas av föräldrar, barn/ungdom samt skolpersonal. Exekutiva funktioner är de förmågor som behövs för att medvetet kunna styra sitt beteende och vara målinriktad. Det handlar om uppmärksamhet, koncentration, planering och organisering, impuls kontroll, arbetsminne och förståelse för helheten. Föräldrar, Antons och skolas skattningar tyder på att det finns klara exekutiva nedsättningar. De anger att det främst föreligger svårigheter med Inhibition (dvs förmåga att stå emot impulser), Självmonitorering, (dvs att kunna uppmärksamma egna inre kroppsliga signaler och reaktioner), Uppgiftsorientering, Ordning på material och Slutförandet av uppgifter.

SRS-2 Social Responsiveness Scale, Second Edition): avser att mäta egenskaper förknippade med autismspektrumtillstånd inom områdena Social medvetenhet, Social motivation, Social

kommunikation, Socialt samspel samt Flexibilitet och skattas av föräldrar och skolpersonal. Föräldrarna skattar att det inte föreligger symtom vanligt förknippade med autism. Skolpersonalens skattningar tyder på vissa autistiska symtom, på låg nivå, avseende Social kommunikation och Social motivation.

RCADS (Revised Children's Anxiety and Depression Scale):

Är ett skattningsformulär som fylls i av barnet och förälder. Skattningen syftar till att mäta om det föreligger ångest- och depressionssymtom på klinisk nivå. Resultatet delas in i delskalorna Panik och Agorafobi, Separationsångest, Social fobi, Tvångssyndrom, Generaliserat ångestsyndrom och Depression. Poängen på underskalor summeras i två totalsummor, en för ångest- och depressionssymtom och en för enbart ångestsymtom. Föräldrarnas skattningar indikerar symtom på klinisk nivå avseende Separationsångest. Resultatet från självskattningen med Anton visar inte på symtom på klinisk nivå.

### **Strukturerad intervju**

ACE-intervju (ADHD Child Evaluation) med modern)

Av intervjun framgår att Anton uppfyller sex av nio symtom inom området ouppmärksamhet och tre av nio symtom på hyperaktivitet/impulsivitet. Sammanfattningsvis har Anton genomgående under uppväxten haft problem med ouppmärksamhet, han gör ofta slarvfel och har svårt att komma ihåg vad som nyligen sagts till honom. Han gör ofta läxorna snabbt med minsta möjliga ansträngning och kan även slarva när han hjälper till med hushållssysslor. Han kan ibland tappa tråden i samtal och svävar ofta iväg i tankarna. I skolan har han svårt att följa instruktioner och att arbeta på lektionerna. Anton har svårt att planera och organisera skolarbete. Han undviker ofta sådant som innebär mental ansträngning för honom, såsom läxor. Men även när det gäller mindre vardagssysslor har han oftast en lång startsträcka innan han kommer igång. Han störs lätt av ljud och har då svårt att ignorera det han hör. Anton tappar sällan bort föremål men han är glömsk i vardagen, han förlägger ofta föremål och kan glömma att berätta viktig information till föräldrar. Anton har svårt att sitta still, han skakar ofta med benet och skruvar ofta på sig när han sitter ner. Kan ibland ha svårt att lyssna färdigt när någon talar med honom, särskilt i situationer som är påfrestande för honom såsom läxläsning. Han ogillar och tycker att det är ansträngande att stå i kö. Anton pratar ofta mycket, särskilt om det är något som intresserar honom. Kan tala osammanhängande och skiftar snabbt mellan samtalsämnen.

### **Sammanfattande psykologbedömning**

Av psykologbedömningen framgår att Anton är normalbegåvad, hans sammantagna resultat (HIK), hamnar inom området genomsnittets nedre del, men han har en ojämn begåvningsprofil med signifikanta skillnader både mellan och inom vissa delskalor. Resultatet indikerar att han har goda visuospatiala förmågor och presterar väl vid uppgifter som ställer krav på arbetsminnets kapacitet under testning. Han får sitt lägsta indexpoäng på delskalan som avser att mäta processhastighet (Snabbhets index), vilket också är signifikant svaghet hos honom. Resultatet från bedömningen med ADOS-2 tillsammans med övriga observationer talar inte för svårigheter avseende socialt samspel och kommunikation, vilket även kan bekräftas av resultatet från föräldrarnas och skolpersonalens skattningar. Av

observationer, information från ACE-intervju med föräldrar och skattningsformulär framgår att Anton har betydande svårigheter med koncentration, uthållighet och planering/organisering. Framkommer även del information som talar för problem med hyperaktivitet. Både skola och föräldrar skattar hans generella adaptiva förmåga som lägre än sina jämnåriga. Antons skattningar tyder inte på andra psykiatriska symtom på klinisk nivå, modern rapporterar däremot att pojken har problem med separationsångest. Sammanfattnings framkommer flertalet symtom på problem kopplat till ouppmärksamhet och hyperaktivitet/impulsivitet och nedsatt exekutiv förmåga.

### **Läkarbedömning :**

Frisk utan uppgifter om kramper, skalltrauma eller somatiska tillstånd som krävde vård.

### **Nuvarande sjukdomar**

Frisk.

### **Psykiatrisk anamnes**

Föräldrarna separerade när Anton var 2 årsgammal. Har äldre helbror, äldre halvbror från pappas sida, yngre halvsystem från mammas sida och 3 bonussyskon. Framkommer i kuratoranteckning dålig självkänsla och vissa svårigheter i relation till bonuspappa.

### **Nuvarande psykiatrisk problematik**

Framkommer inget som talar för psykiatrisk problematik vid undersökning. Mamma beskriver svängning i humör. I tidigare anteckning framkommer perioder när pojken var ledsen och grät mycket.

### **Aktuella läkemedel**

Inga aktuella läkemedel.

### **Alkohol/droger/tobak**

Nej.

### **Somatisk status**

- Allmäntillstånd: Gott och opåverkat utan ansiktsdrag som talar för genetisk avvikelse.
- Längd/vikt: 155 cm/ 46.5 kg.
- Blodtryck: 124/ 85
- Puls: 71
- Hjärta: rena toner
- Lungor: Ves. andning.

### **Neurologisk status**

Isokora pupiller som reagerar direkt och indirekt till ljus utan nystagmus eller skelning. likasidiga lätt utlösta reflexer övre och nedre extremitet med adekvat grovkraft. Adekvat balans och coordination, romberg negativ, fogtest adekvat och Anton klarar fingernäs-test.

### **Psykisk status**

Vaken och ter sig orienterad. Ger acceptabel formell och emotionell kontakt, svarar kortfattat ibland och kan ibland svara han inte själv, mamma fyller på. Ger intryck av att vara yngre än sin ålder. Sitter lugn och nästan still med pillar på kepsen. Har ett neutralt stämningsläge med lätt fattig ansiktsmimik och flacka affekter.

### **Ställningstagande utvidgad somatisk undersökning:**

Bedöms som somatisk frisk och framkommer inget behov för utvidgad somatisk undersökning.

### **Styrkor/svagheter**

Social, anpassar sig mycket. Svårigheter med koncentration med behov av stöd för att påbörja uppgifter samt behov för stöd och påminnelse med vardagliga sysslor liksom att duscha och att städa eget rum.

### **Sammanfattande läkarbedömning**

13 årig kille som bedöms som somatisk och neurologisk väsentligt frisk utan ansiktsdrag som talar för genetisk avvikelse. Framkommer inga tydliga symtom som talar för psykiatriska problem under klinisk undersökning men kommer vissa anamnestiska uppgifter om dålig självkänsla och ledsenhet. Viss diskrepans i Antons och mammas symtombild samt att svårigheterna blev mer tydliga under början av högstadiet utan att vara tydliga för skolan innan. Framkommer inga tydliga symtom på hyperaktivitet och impulsivitet förutom beskrivning från skola om svårigheter med att vänta på sin tur och att han kan avbryta andra och pratar mycket. Med tanke på ålder vid uttalade symtom samt misstanke om svårigheter i självbild, bedöms i behov för mer utvidgad psykologisk testning för bedömning av intellektuell förmåga och koncentrationsförmåga.

### **Sammanfattande gemensam bedömning (psykolog och psykiater)**

I utredningen framgår av anamnes, testresultat, skattningar, intervjuer, skriftligt underlag från skola, samtal med Anton, genomgång av journal och övriga observationer att Anton genomgående under uppväxten haft problem med koncentration, uthållighet, planering och organisering, motivationsstyrighet, impulsivitet samt hyperaktivitet men symptomen har blivit allt mer framträdande i högre ålder och i takt med att ökande krav i skolan. Symptomen bidrar till en tydlig funktionsnedsättning inom flera livsområden, framför allt i skola och

hemmiljö. Hans svårigheter att hänga med i undervisningen har resulterat i en låg självkänsla och ett starkt motstånd till skolan. Resultatet från WISC-V visar att pojken har en ojämn begåvningsprofil och att han får ett sammantaget resultat inom genomsnittets nedre del. Hans resultat tyder på att svårigheter avseende kognitiv processhastighet, vilket kan förstås bidra till svårigheter i undervisningssammanhang. Det finns även vissa tecken på problem i socialt samspel men bedöms inte vara av autistisk karaktär utan förstås vara förknippat problem med uppmärksamhet och impulsivitet.

### **Diagnostisk bedömning**

Den sammantagna bedömningen är att Anton uppfyller kriterier för diagnos ADHD, kombinerad form av medelsvår grad. Han bedöms inte uppfylla kriterierna för depression eller ångesttillstånd men föreliggande nedstämdhet, låg grad av motivation och ångest tycks förstås vara sekundära till NPF-tillstånd. Det framkommer i utredningen inget annat som bättre kan förklara pojkens svårigheter än ovanstående diagnos. Han är somatisk och neurologisk frisk enligt läkarbedömningen inom ramen för utredningen.

### **Funktionsbeskrivning**

Förekommer omfattande funktionsnedsättning gällande koncentration, uthållighet, planering- och organiseringsförmåga, impulsivitet och hyperaktivitet vilket är framträdande både i hemma- och skolmiljö.

### **Aktivitetsbegränsning**

Anton bedöms ha betydande aktivitetsbegränsningar främst i skola men också i de flesta vardagliga sammanhang som ställer krav på koncentration, uthållighet, planering/organisering och exekutiv funktion. Pojken har svårt att bibehålla fokus under lektionerna, har svårt att genomföra skolarbete självständigt och har svårt att uppnå målen i flera ämnen. Han förlorar lätt motivationen om skoluppgifterna är för ansträngande för honom och distraheras lätt av ovidkommande intryck. Anton behöver också mycket stöd hemma för att kunna genomföra vardagsrutiner.

### **Duration**

Pojken har under hela sitt liv varit begränsad i ovan beskrivna funktioner men det har blivit alltmer tydligt sedan högstadiet. Sannolikt kommer han vara begränsad genom hela skoltiden och upp i vuxen ålder.

### **Rekommenderade åtgärder**

Hem och skola:

En generell princip att eftersträva är tydlighet. Ju tydligare de vuxna är gentemot Anton desto enklare blir tillvaron för honom. Det är mycket viktigt att vuxna omkring Anton får god kunskap om ADHD för att optimera möjligheterna till stöd och hjälp. Anton behöver i skolan stöd utifrån svårigheter att reglera uppmärksamhet och aktivitetsnivå, bland annat i form av struktur, rutiner och förutsägbarhet för att må bra. Han behöver hjälp att initiera

arbetsinsatser, att upprätthålla uppmärksamheten under arbetets gång, samt att avsluta uppgifter. Anton behöver få uppgifter förklarade för sig konkret och uppdelat i tydliga och lätthanterliga steg. Målsättningar behöver delas upp i delmål. Han behöver en studiesituation som är avskalad från yttre distraktionsmoment, exempelvis möjlighet att sitta enskilt och arbeta. Anton behöver få arbeta i korta, från början definierade tidsmoduler, med möjlighet till återhämtning och fysisk aktivitet däremellan. Använd t.ex. Pratklockan eller Timetimer.

Placeringen i klassrummet kan ha positiv effekt för koncentrationsförmågan. Prova gärna hjälpmedel såsom: sittkudde, hörselkåpor, skärm, visuellt stöd, färgkodade scheman och material vid behov, etc. Variation mellan olika uppgifter för att förebygga brister i uthålligheten och i möjligaste mån bygga inlärningen kring Antons intressen. Hjälp att strukturera och planera fria uppgifter, beskriva vad han ska göra, hur och när man ska göra dem. För att öka motivationen bör Anton få tät feedback direkt efter avslutad uppgift, främst i form av uppmuntran och beröm när något går bra.

Hemma kan man tänka på att försöka skapa en lugn och avstressande miljö, med fast struktur och återkommande rutiner. Det kan man till exempel göra genom att ta en sak i taget, hjälpa Anton att planera aktiviteter, ha visuella scheman och märka skåp och lådor. Det är av betydelse att Anton får känna att han lyckas vilket innebär att krav och förväntningar behöver anpassas och miljön tillrättaläggas, detta för att förmågor ska vara i nivå med de krav som ställs. Det gör att man undviker konstant stress och överbelastning. Detta är av mycket stor vikt för att främja en god utveckling och en god psykiska hälsa hos Anton.

Övriga rekommendationer:

- Ställningstagande för insättning av medicinering vid ADHD hos BUP.
- Vårdnadshavare kan söka omvårdnadsbidrag från Försäkringskassan, för det kan det neuropsykiatriska utlåtandet användas vid ansökan.
- Vårdnadshavare rekommenderas att ta del av information från Riksförbundets Attentions hemsida som riktar sig till personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, anhöriga och yrkesverksamma (se [www.attention.se](http://www.attention.se)).
- Fortsatta anpassningar och stöd rekommenderas i skolan.

Läs och poddtips:

- Adhd-hjälpen: För ett liv i balans av Katarina A. Sörngård (2014)
- Föräldraguiden vid autism och adhd: Så väglleder du ditt barn från ung till av Sörngård (2022)
- Haja ADHD av Roslund (2018)
- ADHD-Podden, Adhdlivet och ADHD Experts Podcast. Finns där poddar finns.
- NPF-podden med Psykologen Bo Hejlskov Elvén och logopeden Ulrika Aspeflo på URplay
- Barnpsykologer med, avsnitt 131 "Förälder till barn med npf-diagnos" av Klintwall & Liv Svirsky (finns där poddar finns)

## Signaturer

I tjänsten,

Sarah Camejo Hurt  
leg. psykolog

Nermin Sourial Bassilious  
läkare, specialist i barn- och ungdomspsykiatri